

PRIPOVEDAČ O. HENRI ILI OPTIMIZAM NESREĆNOG SIDNIJA PORTERA

U doba „vikenda” evropske istorije – kako je Žirodu duhovito nazvao poslednje dve decenije pred Prvi svetski rat – na različitim krajevima sveta živela su i radila tri majstora pripovetke – u Rusiji Čehov, u Francuskoj Mopasan, a u Americi O. Henri.

Dok su Mopasan i Čehov dolazili kao izdanci velikih literatura, O. Henri se pojavio u zemlji koja je tek stvarala svoju autohtonu literaturu, pozorište, slikarstvo i koju su tek čekali bogatiji dani sa jednim Foknerom, Tomasom Vulfom, Hemingvejem ili Judžinom O'Nilom.

Bez ikakvog patriotskog preterivanja, američki istoričari književnosti znaju skromno mesto O. Henrija u književnosti, kako u američkim, tako i u svetskim razmerama. Za njih on ostaje majstor male pripovetke, koji je ostavio sliku Amerike koja je već davno nestala, pomalo sentimentalna i nostalgičan, uvek spreman da zabavi, trone, izmami suzu, iznenadi efektnim obrtom, a pritom se blago podsmehne svojim sugrađanima. Oni, povodom O. Henrija veoma rado upotrebljavaju jedan duhoviti paradoks da je on „imao genija, ali nije imao talenta”.

Da bi se shvatile granice O. Henrijevog talenta potrebno je znati njegov životni put, koji liči na priču nekog njegovog neobičnog junaka.

Rodio se kao Vilijem Sidni Porter u Grinsbrou u Južnoj Karolini. Ime nije sačuvao u literaturi, već ga je zamenio za ime čije poreklo literatura nikad neće otkriti.

Kao neka ličnost iz njegovih priča, otac mu je bio lekar, ali ga je više zanimao problem perpetuum mobila.

Isto tako kao neki dečak iz njegovih dela, mali Sidni Porter nije izdržao da završi školovanje kod svoje rođene tetke, već se u šesnaestoj godini, bledunjav i nežan, otisnuo u svet, i posle pet godina provedenih u bakalnici svog strica postao kauboj, među lupežima, konjokradicama i desperadosima svake vrste.

Od 1884. godine nalazi se u Ostinu (Teksas) gde, pored toga što peva u lokalnom horu, radi kao crtač u jednom preduzeću za prodaju nekretnina.

Otprilike u isto vreme kada se oženio svojom prvom ženom, Atolom Estis, 1887. godine, počinje da piše crtice iz života po lokalnim listovima. Da bi više pisao i imao mogućnosti da objavljuje, kupuje 1894. godine jedan list, kome daje ime Rolling Stoun (Kamen koji se kotrlja) ali uskoro mu list pada pod stečaj.

Najnesrećniji trenutak u njegovom životu je bio, kad se zaposlio kao blagajnik u jednoj banci, koja je bila poznata po lošem poslavanju. Uskoro je bila podignuta optužb da je izvršio proneveru u visini od oko hiljadu dolara. O. Henrijevi biografi tvrde da je on bio žrtva nesređenih poslovanja cele banke i da je bio samo formalno kriv.

Prijatelji O. Henrija, sklanjaju ga u Hjuston gde čeka početak suđenja. Ali u trenutku kad je dobio poziv da se posle nekoliko godina pojavi pred sudom O. Henri beži preko Nju Orleansa u Hondu-

ras. Honduras je bila njegova velika životna škola. Sprijateljio se sa poznatim razbojnicima toga vremena, Al Dženingstom i njegovim bratom Henrijem, i, koristeći se njihovom pljačkom u iznosu od 30.000 dolara, putovao je po Meksiku, Hondurasu i Južnoj Americi.

Opet u stilu neke ličnosti iz svoje priče, na prvu vest da mu se žena teško razbolela, uprkos optužnici, vraća se u Ostin 1897. godine. Tek kada mu žena umre, vlasti rešavaju da mu sude i izriču najmanju moguću kaznu od pet godina.

Iz zatvora u Kolambusu izdržava svoju ćerku Margaretu, pišući redovno za listove. To je ujedno period kada je sistematski počeo da se bavi literaturom. Pored toga, radi relativno lak posao u zatvorskoj apoteci. Zbog dobrog držanja ima slobodu kretanja, tako da noću izlazi i šeta se gradom, skupljajući motive za svoje priče. Iz zatvora je izašao posle tri godine i tri meseca sa književnim pseudonimom O. Henri koji je, izgleda, uzeo od jednog zatvorskog čuvara po imenu Orin Henri (Orrin Henry).

Po izlasku iz zatvora u julu 1901. godine, posle kraćeg zadržavanja u Pitsbertu, počinje zapravo O. Henrijeva briljantna književna karijera. Ona je počela u Njujorku, gradu koji je on nežno nazivao BagdadomnaHadsonu. U Njujork je došao na poziv urednika Ensliz Magazina, Gilmana Hola. Živeći život metropole, otvorenih očiju i pun iskustva, O. Henri je počeo da redovno piše i stiče veliku popularnost. Tako je od 1903–1906. godine svake nedelje objavio po jednu priču. U to vreme je izdao i svoju prvu knjigu, ujedno i jedini roman *Kupusi i kraljevi* (1904).

Međutim, uprkos svojoj sve većoj popularnosti, O. Henri je zapravo živio svoje poslednje godine, i to pun briga i nevolja. Pre svega, bio je bolestan, sa materijalnim brigama, a svoje probleme utapao je u alkoholu. Oženio se po drugi put 1907. godine sa Sarom Lindsy Kolman, ali nije u njoj našao prijatelja.

Knjige izdaje iz godine u godinu: 1906 – Četiri miliona, priče sa njujorškog asfalta; 1908 – Glas grada i Nežnog ucenjivača; 1909 – Puteve sudbine i Slobodan izbor; a 1910, poslednje godine svoga života – Pre svega posao i Čigre.

Umro je od tuberkuloze u četrdeset i osmoj godini života. Zbijao je šalu do poslednjeg trenutka, kada je sestri u 35. ulici rekao: „Rasteraj senke! Neću da se vratim kući po mraku”, parafrazirajući jednu tada popularnu pesmu.

* * *

O. Henrijeva popularnost je porasla posle njegove smrti, naročito kada su 1913. godine, bila izdata njegova celokupna dela.

Tada je Amerika shvatila njegove vrednosti i prepuštala se njegovom neodoljivom pripovedanju.

U čemu je tajna njegovog uspeha?

O. Henri, pre svega, zna da pronađe fabulu, dopadljivu, izrazitu, i zna da je kaže sažeto, bez insistiranja na pojedinostima koje bi nepotrebno produžavale priču.

Posebna sposobnost O. Henrija je da iznenadi naglim obrtom. Sa nešto ironije, istoričari književnosti kažu da su njegovi nagli obrti na kraju priče – „zaštitni znak” O. Henrijevog stila. Gotovo da nema priče koja nema ovaj završni obrt. Tako saznajemo da su muškarci prerusene žene,

ličnosti se iznenada udaju ili žene nekom ćudljivom igrom slučaja ili svojom naglom odlukom, napuštaju gradove u kojima su proveli decenije zbog neke sitnice, ili otkrivaju nove činjenice koje bacaju posebno osvetljenje na celu priču.

Važan element O. Henrijeve popularnosti, kao kod većine omiljenih pisaca, jeste njegovo dobro poznavanje sredine koju opisuje. Za Amerikance doba Makinlija i Teodora Ruzvelta, bila je posebna radost kada su u O. Henrijevim pričama prepoznali sebe, svoju pomalo romantičnu i protivurečnu zemlju, koja se na jednom kraju naglo industrijalizovala, a na drugom još živela životom pionira. Amerikanci našeg doba u O. Henriju opet doživljavaju Ameriku svojih očeva ili dedova, sa superiornošću uočavaju uspehe koje je ova zemlja doživela za nekoliko decenija ili se vraćaju zemlji svojih predaka da bi se odmorili od neuralgične i nemirne Amerike naših dana. U O. Henriju nalaze svet bez neuroza, bez nadzvučnih brzina, bez zagađenosti atomskim kišama, bez saobraćajnih nesreća, zemlju gotovo naivnu u svojoj dobroti, sa malim, sitnim lopovima, varalicama i nesrećnicima, čije nesreće nemaju razmere veće od njihovih soba. To je ipak Amerika, ali mirnija, koju oni mogu da prepoznaju u pojedinim trenucima, jer to su ista imena, isti gradovi, ulice, uglovi, nazivi, ali istovremeno tako tiha i gotovo pastoralna u svojoj blaženosti.

Ostali čitaoci sveta, koji naiđu na O. Henrija, nalaze u njemu opšte probleme čoveka i svi pomalo uživaju u njegovoj blagosti i tihoj, nezlobnoj ironiji.

Gotovo je neverovatno kako je moguće da jedan autor u svojim šest stotina pripovedaka, ko-

liko ih je napisao za nekoliko godina, može da sačuva tako jedinstven ugao gledanja, istu meru ironije, iste metafore i istu vrstu stilizacije.

Sve ličnosti O. Henrijevog sveta imaju neku „bubu”. Ove ličnosti su na neki način luckaste, ali nikad lude. Zar nije takav onaj Sims iz „Zova prijatelja”, koji natera svoga druga da pokopa leš njegove tobožne žrtve, u stvari jedno ubijeno tele, da bi stavio na probu prijateljstvo, a da nikad o svojoj surovoj šali ne obavasti onoga koga je kušao? Zar nije luckasta ona ćerka bogatog Kulsona iz priče „Svadbeni mesec maj” koja leći sedamdesetogodišnjeg oca od prolećnog temperamenta, time što kupuje ogromne količine leda koje stavlja u podrum ispod očeve sobe, da bi najzad sama pobjegla za ledara? Ili onaj lopov iz priče „Sujeta i krzno od samurovine”, koji radije ide u zatvor umesto da prizna da nije ukrao skupoceno krzno za verenicu, već obično, jeftino krzno koje nije vrdelo velike kazne? Itd...

Naravno, da O. Henri katkada i pretera i svoje ličnosti preko mere optereti opsesijama, kao što je recimo ona žena koja plače u „Tragediji u Harlemu”, što je muž ne bude kao što to čini muž njene komšinice. U takvim trenucima O. Henri postaje onaj pisac kome prolazi vrednost i postaje zabavljač, koji voli da zapanji svojim neobičnim pričama i paradoksalnim situacijama.

Između niza njegovih priča, često se desi da O. Henri napiše delo izuzetne tananosti i poezije, kao što je priča „Šta je Doertiju otvorilo oči”. Sa retkom nežnošću i finom ironijom, O. Henri je zabeležio ponos jednog robustnog muža, koji je slučajno izveo ženu, koju više nije mnogo cenio i koji, kad je primetio kakav je uspeh njegova žena imala u nje-

govom muškom krugu svojim duhom i izgledom, gleda odjednom svoju ženu drugim očima.

U ovakvim pričama otkriva se O. Henri ne samo sentimentalna srca, koji rastužuje čitaoca da bi imao uspeha, već čovek jedne prave, izvorne plemenitosti, kakvog su voleli njegovi prijatelji.

O. Henri ima dve opsesije: ljubav i prijateljstvo. Neke priče govore o ljubavi, a neke o prijateljstvu, a ima ih u kojima se ove dve teme susreću i sukobljavaju. Često je prijateljstvo stavljeno na kocku zbog iznenadne ljubavi. Katkad trijumfuje ljubav, a katkad prijateljstvo. O. Henri je pobornik pravog prijateljstva. On ne daje ništa na deklaracije prijateljstva, čak ismeva zakletve, a više je za muško prijateljstvo koje se glasno ne objavljuje, već se ostvaruje na delu.

O. Henri je očigledno imao velikih prijatelja među zatvorenicima, lovokradicama i razbojnicima. Oni u pričama imaju poseban talenat za prijateljstvo, čak kad se čovek njemu najmanje nada.

Ljubav je kod O. Henrija velika tema, čista, sunčana i prirodna. Ljubavno osećanje, međutim, najčešće muči stidljiva stvorenja nesposobna da izraze svoju ljubav, ili strašljiva da je ostvare, kao sramežljivi Tensi iz „Čarobnog poljupca”. Ljubav je nešto što grune jednog dana ili časa, zahvati nekog grubijana ili starca, a oni sad od toga postaju lepi i veliki. Ako bi neko u O. Henriju tražio materijal za psihoanalitičke teme, nikada ih ne bi našao. Nekom posebnom sposobnošću O. Henri u svojoj čistoti lišava ljubav seksa u onom smislu u kom će seks tretirati kasnije u dvadesetom veku, i to posebno u američkoj literaturi. Ljubav je neko čudo koje se dešava ljudskim bićima, kao što se dešava drvetu da u proleće prolista. U tom

osećanju, ličnost se često nađe začuđena nad samim sobom, da bi se najzad pomirila u svojoj neobičnosti.

Brak je velika težnja O. Henrijevih ličnosti. Najtužnije stranice njegove proze ispisane su na temu izneverenih obećanja ili propalih brakova. Deluje kao velika tragedija što prodavačica iz „Mufljuskog udavarača” ne shvata da je prosio bogataš, već misli da je neko vara svojim praznim rečima i zbog te zablude se ne udaje. Usamljene devojke koje maštaju o velikom životu, kao ona iz priče „Dok kola čekaju”, nesrećnice su ravne najvećim tragičnim ličnostima, naravno, bez formata. Na tim stranicama susrećemo O. Henrija koji je ostavio svedočanstva o položaju žene u društvu na prelazu vekova, onog pisca koji je nekim svojim priložima i socijalni pisac, koji će se do dirnuti nečeg što će u svoj svojoj strahoti opisati najpre Džek London, mladi O. Henrijev savremenik, ili kasnije Drajzer, Apton Sinkler i Sinkler Luis. Nesumnjivo je da se kod O. Henrija oseća, s vremena na vreme, da je to autor ponikao u istoj toj zemlji, među problemima koje je umeo da vidi i hteo katkada da opiše.

Kao čovek koji je imao težak život, on je nesumnjivo na strani srednjeg staleža, lumpenproletarijata ili proletarijata, ako ga opisuje.

Ova njegova opredeljenost nema političku boju. Ona je emotivna i lične prirode, čoveku velikog iskustva, koji je pripadao staležima najrazličitijih vrsta, od oca lekara preko robijaša i skitnice, do omiljenog pisca svoje zemlje.

O. Henri voli čoveka, smešeći mu se. On ne ume da ga voli ako mu se ne nasmeje, ako ga ne učini naivnim u nekoj njegovoj sitnoj mani ili velikoj

opsesiji. Hrišćansko „svi su ljudi grešni”, O. Henri je shvatio kao stalni, nepresušni izvor za pripovijedanje. Gotovo da je pitanje ljubavi prema čoveku pronaći mu njegovu smešnu stranu, jer on time pokazuje brigu za njegovo postojanje. Čovek se ostvaruje time što je duhovit, kao da time postaje ličnost dostojna života.

O. Henri voli da svoje tobož „male ljude” doveđe u vezu sa velikim rečima koje se iskazuju o čoveku, istoriji i društvu. On namerno pravi poređenja koja su smešna u svojoj pompeznosti. On će uporediti jednog svog malog bakalina sa Mojsijem, nekog fićfirića sa Hamletom, nekog seoskog filozofa sa Santajanom. Time on više ume da se podsmehne onima koji su „velikim” pojmovima ulili emfatičnost, nego tom svom bakalinu, fićfiriću ili seoskom filozofu, koje ceni bar koliko sebe.

Pričajući, O. Henri je ispisao svoje veliko iskustvo.

Ono je u životu bilo tegobno. U pričama se to mučno iskustvo pretvorilo u životnu radost uprkos svemu.

Kao svedočanstvo o jednom ljudskom slučaju, slučaju nesrećnog Sidni Potera, zvanog O. Henri, celokupno njegovo delo – poziv je na život. Poziv u život brige i radosti sa osmehom dobrote i vere u čoveka.

Jovan Ćirilov

PANDUR I HIMNA

Na svojoj klupi na Medison Skveru, Sopi se nemirno meškoljio. Kada divlje guske noću gaču u visokom letu, i žene koje nemaju kapute od fokinog krzna počnu da se umiljavaju svojim muževima, i kada Sopi počne nemirno da se meškolji na svojoj klupi u parku, tada znajte da je zima na pragu.

Jedan osušeni list pade Sopiju u krilo. Bila je to vizitkarta deda Mraza. Mraz je ljubazan prema redovnim stanovnicima Medison Skvera, i uvek ih unapred obavesti o svojoj godišnjoj poseti. Na uglovima sve četiri ulice on pruža svoju posetnicu Severnom Vetru, tom pazikući u palati Svih Beskućnika, kako bi njeni stanari mogli da se pripreme.

Sopi je postao svestan da je došlo vreme kad mora da se pretvori u sopstveni „Komitet za pomoć i zbrinjavanje“, kako bi izbegao surovu hladnoću koja je dolazila. Zbog toga se tako nemirno i meškoljio na svojoj klupi.

Što se tiče Sopijevih namera u pogledu prezimljanja, one i nisu bile naročito velike. Nije on razmatrao mogućnost krstarenja po Mediteranu, niti o uspavljujućem južnjačkom nebu koje pluta nad zalivom pokraj Vezuva. Tri meseca u zatvoru na Blekvelskom Ostrvu, bilo je sve za čim je žudeo njegova duša. Tri meseca obezbeđenog stana i hrane, prijatno društvo, bez bojazni od severnih

vetrova i plavih pandurskih mundira, to se Sopiju činilo suštinom svih blagodeti sveta.

Godinama je već gostoprимljivo Blekvelsko Ostrvo bio njegov zimski dom. Baš kao što su srećniji Njujorćani kupovali karte za Palm Bič i Rivijeru svake zime, tako se i Sopi skromno pripremao za svoje godišnje prebivalište na Ostrvu. A sad je došlo vreme za to. Prethodne noći, ni tri primerka subotnjih novina raspoređenih ispod njegovog kaputa, oko članaka i preko butina, nije uspelo da odagna hladnoću dok je spavao na svojoj klupi, u blizini prskave fontane na drevnom trgu. Zato se tada Sopiju Ostrvo vrzmalo po glavi, kao nešto čemu je došlo vreme. On je prezirao mere koje su preduzimane za gradsku sirotinju u ime milosrđa. Po Sopijevom mišljenju, Zakon je bio mnogo milosrdniji od Čovekoljublja. Postojao je beskrajan niz institucija, što opštinskih, što onih koje dele milostinju, u koje je mogao da ode i dobije prenoćište i hranu, sasvim dovoljno za skroman život. Ali čoveku ponositog duha, kakav je bio Sopi, ne priliči da prima takve darove milosrđa. Ako ne platite novcem, platićete poniznošću duha, za sve što vam milosrđe udeli. Kao što svaki Cezar ima svoga Bruta, tako za svaku postelju koju vam milosrđe pruži, morate da platite kupanjem, a za svaku veknu hleba, moralo se trpeti inkvizitorsko ispitivanje o sasvim ličnim i privatnim stvarima. Iz tog razloga je bilo bolje gostovati kod Zakona, koji se, premda se strogo drži propisa, nije bez preke potrebe mešao u lične stvari jednog džentlmena.

Nakon što je odlučio da ode na Ostrvo, Sopi nije gubio vreme u pokušajima da ostvari svoje želje. Postojalo je mnogo lakih načina da to postigne. Najprijatniji je da poruči raskošnu večeru

u nekom skupom restoranu; onda bi ga, pošto bi priznao kako ne može da je plati, tiho i bez mnogo galame predali policiji. Predusretljivi sudija za prekršaje, obavio bi ostalo.

Sopi ostavi klupu i odlunja sa trga, prošetavši se preko ravnog, asfaltnog mora, gde su se Brodvej i Peta avenija ulivali jedno u drugo. Skrenuo je na Brodvej i zastao ispred blistavog kafea, u kojem su svake večeri bili na gomili najprobraniji proizvodi od grožđa, u svilu uvijenih rospija i debelguzih uglednih beskičmenjaka.

Sopi je imao poverenja u svoj izgled, od najnižeg dugmeta na prsluku pa naviše. Bio je obrijan, kaput mu je bio pristojan, a njegova crna, uredno vezana leptir-mašna bila je poklon za Dan zahvalnosti od jedne misionarke. Ako bi uspeo da sedne za neki sto u restoranu, postigao bi neočekivani uspeh. Vidljivi deo njegovog tela, onaj iznad stola, ne bi probudio sumnju kod konobara. Pečena pačestina, mislio je Sopi, bio bi pravi izbor – pride flaša Šablja, malo Kamembera, šoljica kafe i cigara. Za cigaru je dovoljan i jedan dolar. Cena za nju nije toliko velika, da bi pobudila značajnije ispoljavanje osvetničkog duha uprave restorana; a meso će mu lepo napuniti stomak, i učiniti ga srećnim na putu do njegovog zimskog skloništa.

Ali čim je Sopi zakoračio preko praga restorana, pogled konobara je pao na njegove izlizane pantalone i propale cipele. Snažne i spretne ruke okrenule su ga i sprovele hitro i u tišini do trotara, čime je sprečena nimalo plemenita sudbina ugrožene pačetine.

Sopi diže ruke od Brodveja. Činilo mu se da ruta kojom je nameravao da stigne do željenog ostrva,

neće nimalo biti epikurejska. Morao je da smisli neki drugi način, da uđe u predvorje pakla.

Na uglu Šeste avenije, električna svetla i vešto izložena roba iza velikog stakla, učinili su da izlog prodavnice bude upečatljiv. Sopi je podigao kamen i bacio ga u staklo. Ljudi su dotrčali iza ugla, sa sve policajcem na čelu. Sopi je mirno stajao sa rukama u džepovima, i nasmejao se kada je video mesinganu dugmad.

„Gde je čovek koji je ovo uradio?“, upitao ga je policajac uzbuđeno.

„Ne mislite valjda kako ja imam neke veze sa ovim?“, odgovorio je Sopi, ne bez sarkazma ali prijateljski, kao neko ko s dobrodošlicom pozdravlja dobru priliku.

Um policajca odbio je da razmisli o Sopiju, čak i kao očevicu. Oni koji razbijaju izloge prodavnica, ne ostaju na mestu zločina da bi popričali sa predstavnicima zakona, već odmah daju vetra ledima. Policajac je ugledao kako neki čovek, na pola puta između dve ulice, trči da bi zaustavio taksi. Isukao je palicu i krenuo u poteru. Sopi, razočaran, odlunja dalje, već drugi put ne uspevajući u svojoj nameri.

Na suprotnoj strani ulice nalazio se neki nepretenciozan restoran. U njega su svraćali ljudi sa velikim apetitom i skromnim novčanikom. Zemljano posuđe i štimung su bili debeli, a supa i salvete tanki. Tu je Sopi bez dvoumljenja poveo svoje problematične cipele i pantalone koje su ga odavale. Seo je za jedan sto i pojeo biftek, palačinke, krofne i pitu. Zatim je konobaru saopštio kako su on i najsitniji novčić potpuni stranci.

„Lepo, sad požuri i pozovi pandure“, rekao je Sopi. „I nemoj da ostavljaš jednog džentlmena da čeka.“

„Nema pandura za tebe”, rekao je konobar, glasom slatkim poput biskvita i očima kao trešnje u koktelu Menhetn. „Hej, Kone!”

Dvojica konobara istresoše Sopiya, pravo na njegovo levo uvo, po grubom, bezosećajnom pločniku ispred restorana. On se diže, pažljivo podižući zglob po zglob, kao što se rasklapa zidarev metar i očisti prašinu sa odela. Činilo se da je hapšenje samo sanak pusti. Ostrvo je bilo beskrajno daleko. Policajac koji je stajao ispred apoteke dva ulaza niže, samo se nasmeja i produži niz ulicu.

Punih pet blokova Sopi je hodao, pre nego što je skupio hrabrost da se ponovo udvara opasnosti. Ovoga puta mu se ukazala šansa za koju je samom sebi blesavo rekao kako je to „zgoditak”. Neka mlada žena, skromnog i prijatnog izgleda, stajala je pred izlogom i zainteresovano posmatrala izložene činijice za brijanje i mastionice, a dva metra dalje, naslonjen na hidrant, nalazio se krupni policajac strogo držanja.

Sopijev plan je bio da zaigra ulogu odvratnog, prezira dostojnog „muvatora”. Rafinirana i elegantna pojava njegove žrtve, kao i blizina saveznog pandura, podstrekli su ga da pomisli kako će uskoro osetiti blaženi, službeni stisak na svojoj ruci, zahvaljujući kome će njegov smeštaj na onom divnom, malom Ostrvu, biti obezbeđen za celu zimu.

Sopi popravi leptir-mašnu koju mu je misionarka poklonila, izvuče malo svoje zgužvane manžetne, zavodnički naheri šešir i postrance krenu prema mladoj ženi. Stade da joj namiguje, iznenada poče da se nakašlje, pa da se smeška, ceri i bestidno upušta u drsku i prezira vrednu litanju „muvanja”. Sopi je krajičkom oka primetio ka-

ko ga policajac netremice posmatra. Mlada žena uzmače nekoliko koraka u stranu, pa se ponovo usredsredila na činije. Sopi pođe za njom, hrabro zastade kraj nje, skide šešir i reče:

„Ah, tu si, lepoto moja! Kako bi bilo da se malo poigraš kod mene?”

Policajac ih je i dalje posmatrao. Progonjena mlada žena trebalo je samo da pokaže prstom, i Sopi bi bio na putu ka svom izolovanom raj. Već je osećao prijatnu toplotu policijske stanice. Mlada žena se okrenula ka njemu i, ispruživši ruku, uhvatila ga za rukav kaputa.

„Naravno, Majk”, rekla je radosno, „ako ćeš da mi platiš koje pivo. Obratila bih ti se ranije, ali je pandur gledao.”

Sa mladom ženom koja se zalepi za njega kao bršljan uz hrast, Sopi, sav očajan, prođe pored policajca. Činilo mu se da je osuđen na slobodu.

Na sledećem uglu, on se otrese svoje družbenice i pobeže. Zaustavio se tek u četvrti gde su noću najsvetlije ulice, gde srećete zaljubljene koji se zavetuju i operetski recituju.

Žene u krznima i muškarci u veličanstvenim kaputima veselo su se muvali po svežem zimskom vazduhu. Sopi je spopao iznenadni strah da ga je neka užasavajuća čarolija učinila imunim na hapšenje. Ova pomisao ga dovede do panike i kad vide prvog sledećeg policajca koji se šepurio pred velebnim pozorištem, Sopi se odmah uhvati za poslednju slamku zvanu „ometanje javnog reda i mira”.

Stojeći na trotoaru, Sopi poče da iz sve snage izvikuje pijane besmislice svojim grubim glasom. Igrao je, zavijao i ludirao se, uznemiravajući pristojne građane.

Policajac zavrte svoju palicu, okrenu leđa Sopi-ju i obrati se jednom prolazniku:

„Ovo je jedan od onih momaka sa Jejla, koji proslavljaju što su Hartford pobedili sa nulom. Prave galamu, ali su bezazleni. Dobili smo uputstva da ih pustimo neka se izlude.”

Očajan, kad vide da mu to ne pomaže, razočarani Sopi prestade da se ludira. Zar nikad nijedan policajac neće spustiti ruku na njega? U njegovoj mašti, Ostrvo je postalo nedostižno kao Arkadija. Zakopča svoj tanki kaput, jer je šibao ledeni vetar.

U prodavnici duvana, ugledao je dobro obučenog čoveka kako pripaljuje cigaru lelujavim plamenom. Svoj svileni kišobran ostavio je kraj vrata kad je ušao u trafik. Sopi uđe u radnju, dočepa kišobran i lagano išeta sa njim. Čovek koji je pripaljivao cigaru potrča za njim.

„Moj kišobran”, rekao je otresito.

„Oh, nije valjda?” iskezio se Sopi, dodajući još i uvrede lakoj krađi koju je počinio. „Pa, što onda ne zovete policiju! Uzeo sam ga. Vaš kišobran! Eno jednog policajca na uglu.”

Sopstvenik kišobrana uspori korak. I Sopi učini isto, predosećajući da će mu sreća još jednom okrenuti leđa. Policajac ih je radozvalo posmatrao.

„Naravno”, odvratio je čovek sa kišobranom, „Ovaj... Pa, znate već da se takve greške dešavaju... Ja... ako je to vaš kišobran, nadam se da ćete mi oprostiti... Pokupio sam ga jutros u jednom restoranu. Ako prepoznajete svoj kišobran, ovaj... Nadam se da ćete...”

„Naravno da je moj”, reče Sopi zlobno.

Bivši vlasnik kišobrana brzo se izgubi. Policajac potrča da pomogne visokoj plavuši u otmenom

kaputu da pređe ulicu, ispred tramvaja koji se približavao sa udaljenosti od dva bloka.

Sopi se zaputi ka istoku ulicom raskopanom zbog radova i popravki. Gnevno je zavitlao kišobran u jednu od iskopanih rupa. Psovao je ljude koji nose šapke i pendreke. On je samo želeo da im se utrapi u šake, a oni su ga gledali kao kralja koji ništa loše nije mogao da učini.

Naposletku, Sopi stiže do jedne od onih avenija na istoku, gde se sjaj i metež retko mogu videti. Uputio se njome ka Medison Skveru, jer instinkt za povratak kući opstaje u čoveku, čak i kada mu je dom samo klupa u parku.

Ali na jednom neobično tihom uglu, Sopi se zaustavio u mestu. Tu je stajala neka stara crkva, staromodna, s puno zabata, oronula. Kroz jedan njen prozor obojen u ljubičasto isijavala je mekana svetlost, gde je, u to nije bilo sumnje, orguljaš prstima prelazio po dirkama, vežbajući himnu za božju službu predstojeće nedelje. Do Sopijevih ušiju doprla je slatka muzika, koja ga je dograbila i držala prikovanog za izuvijanu šaru gvozdene ograde. Mesec je bio visoko iznad, sjajan i smiren; vozila i pešaka jedva da je bilo; vrapci su sanjivo cvrkutali pod strehama... Nakratko je ovaj prizor mogao pripadati nekoj seoskoj crkvenoj porti. A himna koju je orguljaš svirao kao da prilepi Sopiija uz gvozdenu ogradu, jer ju je on vrlo dobro znao iz onih dana kada je u njegovom životu bilo puno toga – majke i ruža, ambicija i prijatelja, besprekornih misli i čistih kragni.

Veza između Sopijevog prijemčivog stanja uma i utiska o staroj crkvi iznedrila je iznenadnu, divnu promenu u njegovoj duši. Sa rastućim užasom posmatrao je provaliju u koju je upao, poni-

žavajuće dane, nedostojne želje, ugašene nade, razorene mentalne sposobnosti i niske pobude od kojih se sastojalo njegovo postojanje.

Njegovo srce je, takođe, istoga časa uzbuđeno odgovorilo na novo raspoloženje. Snažni impuls ga je podsticao da se bori protiv svoje beznadežne sudbine. Izvućiće se iz kaljuge; ponovo će postati čovek; pobediće zlo u sebi. Ima vremena za to; još je relativno mlad; vaskrsnuće svoje stare ambicije, i krenuti da ih ostvaruje bez posrtanja. Veličanstveni, divni tonovi orgulja pokrenuli su revoluciju u njemu. Sutra će otići u užurbanu četvrt u centru grada i pronaći posao. Jednom mu je neki uvoznik krzna ponudio posao vozača. Pronaći će ga sutra i pitati za to radno mesto. On će opet biti neko u ovom svetu. On će...

Sopi oseti kako se jedna ruka spušta na njegovo rame. Brzo se okrete i ugleda okruglo lice policajca.

„Šta radiš ovde?“, upita ga policajac.

„Ništa“, odgovori Sopi.

„Onda, hajde sa mnom“, reče policajac.

„Tri meseca na Ostrvu“, saopštio je sledećeg jutra sudija za prekršaje Policijskog tužilaštva.

Prevela Dina Hrecak